

Vergaderjaar 2023–2024

29 684

Waddenzeebeleid

32 813

Kabinetsaanpak Klimaatbeleid

Nr. 263

BRIEF VAN DE MINISTERS VOOR NATUUR EN STIKSTOF EN VAN INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 11 maart 2024

Conform het verzoek op 28 februari 2024 van het lid Chakor (GL-PvdA) (kenmerk 2024Z02937/2024D07444) bieden wij u hierbij een reactie aan op het rapport «Climate Change» als onderdeel van het Quality Status Report (QSR). Sinds 1978 werken Nederland, Duitsland en Denemarken samen aan de bescherming van de Waddenzee. Deze QSR op basis van monitoring, vormt een belangrijke pijler van het beleid van deze trilaterale samenwerking. Het QSR schetst een zorgelijk beeld van de effecten van klimaatverandering op de Waddenzee. Gelukkig is er in de verschillende beleidstrajecten al veel aandacht voor het thema van klimaatverandering. In deze brief lichten wij de werking van de QSR toe, geven we een samenvatting van het rapport en lichten wij toe in hoeverre aanbevelingen reeds een plek in lopend beleid hebben gekregen of hoe wij hiermee om wil gaan in komende beleidstrajecten.

Quality Satus Report

Het Quality Status Report (QSR) is een serie thematische rapporten over de trilaterale Waddenzee. Het QSR is onderverdeeld in vijf onderwerpen; geomorfologie & klimaat, habitats, soorten, menselijke activiteiten en vervuiling. Onder elk onderwerp vallen verschillende rapporten die regelmatig worden geactualiseerd. Op 16 februari 2024 is het rapport Climate Change gepubliceerd, als onderdeel van het onderwerp geomorfologie & klimaat.

Deze rapporten lopen mee in de trilaterale beleidscyclus. Het werkprogramma van de trilaterale samenwerking wordt vastgesteld op een trilaterale regeringsconferentie. De laatste vond plaats in november 2022 in Wilhelmshaven. De volgende regeringsconferentie vindt naar verwachting in het voorjaar van 2026 plaats in Denemarken. Ruim voorafgaand aan de regeringsconferentie komen de wetenschappers uit de drie landen bijeen om de regeringsleiders te adviseren. Onder andere

het QSR biedt een startpunt voor de bijeenkomst van de wetenschappers. Nederland zal deze wetenschappelijke conferentie in 2025 organiseren.

Daarnaast biedt het QSR waardevolle informatie voor het Nederlandse beleid en beheer. Het gebruik van actuele inzichten hoeft niet te wachten op de wetenschappelijke en regeringsconferentie.

Het rapport «Climate Change»

Klimaatverandering levert voor de Waddenzee een aantal specifieke uitdagingen op. Adaptieve maatregelen vinden plaats rondom de Waddenzee, zoals klimaatadaptieve en natuurinclusieve dijkversterking. Voor projecten als Wind op Zee zijn kabels door de Waddenzee nodig, dat vereist mitigerende maatregelen om de negatieve effecten op de natuur te verminderen. Daarnaast heeft klimaatverandering een autonoom effect op de ecologie van de Waddenzee.

Het QSR schetst daarin geen positief beeld. De druk van klimaatverandering is sinds de laatste publicatie in 2017 verder toegenomen. De toegenomen uitstoot in broeikasgassen leidt tot hogere temperaturen, en specifiek de hittegolven in 2018, 2019 en 2022, zeespiegelstijging, veranderingen in neerslag (toename van regen en periodes van droogte) en wind (zomerstormen). Het Quality Status Report concludeert dat deze dynamiek het ecosysteem extra onder druk zet.

Soorten worden beïnvloed door klimaatverandering. Omdat klimaatverandering leidt tot veranderingen in geografische verspreiding van soorten, veranderingen in de levenscyclus van soorten en overlevingskansen. Daarbij valt te denken aan het langzaam noordwaarts trekken van specifieke vissoorten en de sterfte van kokkels tijdens hittegolven. De impact hiervan werkt niet alleen door naar veranderingen in biodiversiteit, maar ook naar de werking van het voedselweb (als er bijvoorbeeld een mismatch is tussen foeragerende vogels en het voedselaanbod) en naar ecosysteem diensten (bijvoorbeeld mogelijke afname van vis voor de visserij en een toename van toerisme).

Het QSR wijst er tenslotte op dat het onderwerp aandacht krijgt in de trilaterale regeringsverklaringen, het trilaterale Wadden Sea Plan, de trilaterale Climate Change Adaptation Strategy en de trilaterale onderzoeksagenda. Het aantal mitigatie- en adaptatiemaatregelen is nog beperkt.

Aanbevelingen

Het rapport kent een breed scala aan aanbevelingen met een focus op monitoring, onderzoek en beleid. In het rapport ligt de nadruk op:

- Monitoring.
Voor monitoring is het van belang dat monitoringreeksen meerjarig worden geborgd en dat er meer gewerkt wordt met ruimtelijke weergave van monitoringsresultaten. Ook ziet het QSR mogelijkheden in een digitale kopie van de Waddenzee ten behoeve van beleidssimulaties,
- Onderzoek.
Onderzoek is onder andere nodig op de thema's van het aanbod van water en sediment, de wijze waarop organismen reageren op drukfactoren en de interacties tussen organismen. De trilaterale onderzoeksagenda dekt veel van deze onderwerpen,
- Samenwerking.
De samenwerking tussen wetenschap en beleid moet worden versterkt. Daarbij zou moeten worden gewerkt aan scenarioanalyses

- met aandacht voor juridische regimes, actieprogramma's en «climate endgame» scenario's (catastrofes moduleren), en
- Uitwisseling.
Om de snelheid van klimaatverandering bij te houden is het van belang dat er vaker en op meer structurele basis data, informatie en ideeën worden uitgewisseld over de impact van drukfactoren, staat van de natuur en beleidsreacties daarop.

Aandacht voor klimaatverandering in de Waddenzee

Het risico op verdrinkende zandplaten op de lange termijn, maar ook toenemende watertemperatuur, hittegolven en de verminderde toevoer van zoet water bedreigt de ecologie van de Waddenzee. Daarom werken we actief aan het tegengaan en/of mitigeren van deze mogelijke effecten. Met de uitvoering van de Agenda voor het Waddengebied 2050 werken we aan een Waddengebied dat ook in de toekomst veilig, vitaal en veerkrachtig blijft. Ook wordt met de Programmatische Aanpak Grote Wateren gewerkt aan natuurherstel, mede met het oog op mogelijke effecten van klimaatverandering.

Daaraan werken is belangrijk om de Outstanding Universal Value van Unesco Werelderfgoed Waddenzee te behouden, maar ook vanwege de internationale functie van de Waddenzee voor trekvogels en vissen. Klimaatverandering in Siberië heeft effect op de wijze waarop de Rosse Grutto de Waddenzee gebruikt. En omgekeerd kunnen wij hier helpen om de grutto te ondersteunen in het aanpassen aan deze veranderingen. Dat vraagt om een situatie waarbij economie en ecologie in balans zijn. Klimaatverandering is een grote drukfactor op de biodiversiteit. Dit Quality Status Report onderstreept de noodzaak om middels het Beleidskader Natuur Waddenzee te kijken hoe de balans tussen economie en natuur kan worden hersteld door de (cumulatieve) impact van het gebruik op de natuur van de Waddenzee te verminderen.

Op de korte termijn krijgt de interactie van klimaat en ecologie op verschillende manieren aandacht. Daarmee wordt al invulling gegeven aan een aantal van de genoemde aanbevelingen:

- Het Deltaprogramma zoetwater heeft het dilemma van de zoetwater-vraag van de Waddenzee in beeld.
- Het Rijk heeft in het kader van de 3^e tranche PAGW voor het Waddengebied middelen ter beschikking gesteld voor diverse projecten: «Eemsijslen», «Toekomstbestendig Lauwersmeergebied», «Boschplaat, Terschelling – Dynamiek in de Zeereep» en «Herstel Onderwaternatuur Waddenzee»;
- Het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft recent € 6 miljoen beschikbaar gesteld voor de tweede fase van het programma «Wij&Wadvogels», een programma dat o.a. klimaatadaptieve maatregelen voor vogels bevat onder leiding van de Vogelbescherming in samenwerking met verschillende andere natuurorganisaties,
- In het programma Waakvogels worden zes Wadvogelsoorten over langere periode gemonitord waardoor vroegtijdig klimaateffecten op vogels kunnen worden gesignaleerd. Doel daarvan is om er achter te komen hoe het met hun specifieke leefomgeving gesteld is. LNV zal een bijdrage van 4 miljoen euro leveren aan dit programma,
- Duitsland en Nederland zetten via een bilateraal onderzoeksprogramma actief in op kennisontwikkeling op het thema van ecologische effecten van klimaatverandering en zorgen daarbij voor het uitvoeren van de trilaterale onderzoeksagenda, en
- Middels het Technical Support Instrument ondersteunt de Europese Commissie de trilaterale samenwerking om innovatieve technieken in

monitoring van de Flyway toe te passen. Deze technieken sluiten ook aan op de aanbevelingen gemaakt in het QSR.

Het QSR is een goede aanleiding om te kijken of er in voldoende mate aandacht is voor de effecten van klimaatverandering in de Waddenzee.

De Minister voor Natuur en Stikstof,
Ch. van der Wal-Zeggelink

De Minister van Infrastructuur en Waterstaat,
M.G.J. Harbers